

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Любічанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	139
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДНОГО СУДОЧИНСТВА У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ УКРАЇНІ X – XVI СТ.	141

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ДОБІР СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЗА РЕФОРМОВАНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ	144
<i>Афанасьєва Мар'яна Володимирівна</i> ЕЛЕМЕНТИ ПРОСТОЇ МОВИ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ	146
<i>Мишина Наталя Вікторівна</i> ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ВИКОНАННІ РІШЕНЬ ЄСПЛ: НОВИЙ ПОГЛЯД В УКРАЇНСЬКОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ.....	149
<i>Батан Юрій Дмитрович</i> ЗАПОБІЖНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ.....	150
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ДОКТРИНІ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ	153
<i>Волкова Дарія Євгенівна</i> ПОНЯТТЯ «СТВОРЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ» В ДОКТРИНІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	155
<i>Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДЕМОКРАТИЧНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ, ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ.....	157
<i>Панасюк Віта Миколаївна</i> ПРАВОВІ СТИМУЛИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВА ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ	159
<i>Ігнатова Анастасія Сергіївна</i> ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	162
<i>Козирь Дмитро Валерійович</i> КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	163
<i>Бугаєнко Каріна Вікторівна</i> ЦИКЛІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЇ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ ПРОЦЕСІВ	166
<i>Матковський Микита Сергійович</i> ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	168

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

<i>Хашилатулла Бехруз</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ГЛОБАЛЬНЕ ПРАВО У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ РЕАЛІЯХ	171
<i>Аракелян Мінас Рамзесович</i> ПРАВОВАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	173
<i>Сурілова Олена Олексіївна</i> СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	175
<i>Акіменко Юлія Юрійівна</i> ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС – КЛЮЧОВА УМОВА НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS ЕС.....	177
<i>Белогубова Оксана Олександрівна</i> РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ У ГЛОБАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ЄС	178
<i>Vladyshavska Viktoriia Viktorivna</i> REGARDING THE DECISIONS OF INTERNATIONAL JUDICIAL BODIES IN THE ASPECT OF THE IMPLEMENTATION OF THE STANDARDS OF INTERNATIONAL AGREEMENTS.....	180
<i>Войтович Павло Петрович</i> КРЕАТИВНІСТЬ У ПРАВІ ТА КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИВЧЕННІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	182
<i>Грушко Мальвіна Валеріївна, Тошчакова Анна Сергіївна</i> РОЗСЛІДУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	183
<i>Гриб Анна Миколаївна</i> UN HUMAN RIGHTS COUNCIL IN THE HUMAN RIGHTS PROTECTION MECHANISM.....	186

декількох окремих законів. Після ухвалення Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» історично наступний нормативно-правовий акт, що регулював децентралізацію публічної влади, став Закон України «Про засади державної регіональної політики» [6]. Саме завдяки вказаному закону було реалізовано чималу кількість проектів, що було обумовлено нормативним закріпленням основ підтримки регіонального розвитку громад, включаючи їх інфраструктуру.

Проте, не зважаючи на значні кроки на шляху продовження децентралізації публічної влади все одно треба ще докласти зусиль задля того, щоб нарешті прийняти такі важливі для розвитку дієвого та ефективного місцевого самоврядування Закони «Про місцевий референдум», «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою». Тим самим створити законодавчу базу для організації та порядку проведення місцевого референдуму, аби жителі адміністративно-територіальних одиниць мали гарантовану можливість вирішувати важливі питання місцевого значення шляхом волевиявлення на місцевому референдумі, адже реальне місцеве самоврядування, сформоване на принципі децентралізації, є більш наближеним до людей, що є пріоритетним напрямком для розвитку демократичної, правової, соціальної держави.

Список використаних джерел

1. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. М. Бориславська, І. Б. Заверуха, А. М. Школик [та ін.] ; Центр політико-правових реформ. Київ : Москаленко О. М., 2012. 212 с.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування : міжнар. док. від 15.10.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 31.03.2024).
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.03.2024).
4. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження КМУ від 01.04.2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 31.03.2024).
5. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
6. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 31.03.2024).

Ключові слова: децентралізація, реформування, публічна влада, місцеве самоврядування, демократична, соціальна, правова, держава.

Keywords: decentralization, reform, public power, local self-government, democratic, social, legal state.

Панасюк Віта Миколаївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук*

ПРАВОВІ СТИМУЛИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВА ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ

На сучасному етапі розвитку української держави та суспільства потреба у ефективному застосуванні юридичних засобів впливу на суспільні відносини, за допомогою яких здійснює диференціація правового регулювання значно зросла. Останнім часом можна спостерігати

зростання інтересу науковців, як правників, так і дослідників у сфері психології, соціології, до понятійно-категоріальних та практико-прикладних питань застосування правового стимулювання та обмеження. При всьому розмаїтті теоретичних підходів до визначення поняття та змісту цих парних категорій суть правових стимулів та обмежень полягає у різновекторному впливі на суб'єктів суспільної взаємодії, спонуканні до законослухняної поведінки та утримання від шкідливої. Діалектична єдність правових стимулів та обмежень виявляється у тому, що правовий стимул спонукаючи до правомірної поведінки суб'єкта одночасно позитивно обмежує дії іншого суб'єкта, стримує його від протиправної поведінки. Таким чином забезпечується баланс та диференціація правового регулювання.

На думку, В. Г. Красовської, «характер впливу правових стимулів та обмежень на суб'єктів права визначається за допомогою форм реалізації права: дотримання, виконання та використання правових норм» [3, с. 59]. Використання, як форма реалізації правових норм, передбачає втілення правових стимулів, які спрямовані на активне використання учасниками правовідносин своїх суб'єктивних прав. В свою чергу «дотримання» та «виконання» є формами за допомогою яких реалізуються правові обмеження. Безперечно, що, і правовий стимул, і правове обмеження знаходять свій вираз у правових нормах з використанням різних форм. Так, правові стимули закріплюються у правовій нормі у формі пільг, правових привілеїв, імунітетів, компенсацій, заохочень, доплат тощо. Правові обмеження, у свою чергу, знаходять свій вираз у заборонах, обов'язках, мірах покарання, запобіжних заходах і т.п.

Використання тої чи іншої форми правових стимулів та обмежень обумовлюється рядом факторів: метою, яку необхідно досягти, специфікою суб'єкта, який є учасником суспільних відносин, сферою суспільних відносин. У випадку необхідності вирівнювання можливостей різних суб'єктів доцільно застосовувати пільги, компенсації, доплати, а, наприклад, у випадку реалізації повноважень органу чи посадової особи, з огляду на його функціональне призначення, – привілеї чи імунітети. Для норм конституційного права більш характерним є використання саме правових привілеїв та імунітетів, як форм правових стимулів та заборони й обов'язки, як форми правових обмежень. В контексті дослідження реалізації права законодавчої ініціативи необхідно звернути увагу саме на вищезазначені форми правових стимулів та обмежень.

На законодавчому рівні, як зазначає Плакса В. І., «існує проблема у термінологічному апараті, оскільки у законодавстві не визначено зміст поняття «суб'єкт законодавчої ініціативи», внаслідок чого відбувається ототожнення понять «суб'єкт законодавчої ініціативи», «право законодавчої ініціативи» та «законодавча ініціатива». Зазначені поняття тісно пов'язані між собою, але їх не можна ототожнювати чи підміняти, оскільки вони мають різний зміст» [4, с. 128]. В ст. 93 Конституції України визначено коло суб'єктів, які наділені правом законодавчої ініціативи, а саме Президент України, народні депутати та Кабінет Міністрів України [2], але зміст цього права не деталізовано. У Регламенті Верховної Ради України у ст. 89 передбачено форми реалізації права законодавчої ініціативи (внесення до Верховної Ради проектів законів, постанов; проектів інших актів Верховної Ради; пропозицій до законопроектів; поправок до законопроектів.) та закріплено правові стимули та обмеження щодо використання суб'єктами свого права законодавчої ініціативи [5].

Використання правових стимулів та обмежень у процесі реалізації суб'єктами свого права законодавчої ініціативи обумовлено функціональним призначенням даних суб'єктів у механізмі реалізації функцій держави. Зокрема, саме місцем та функціональним призначенням Уряду в системі органів державної влади обумовлено закріплення за Кабінетом Міністрів України привілею вносити проект закону про державний бюджет та відповідно встановлено обмеження для інших суб'єктів права законодавчої ініціативи вносити проект даного закону. Сутність правового привілею полягає у встановленні виключності юридичних можливостей суб'єкта.

Застосування даного інструменту правового регулювання характерно не лише для національної української правової системи. Так, наприклад, «з метою запобігання виникнен-

ню практики зловживання членами парламенту правом законодавчої ініціативи, у багатьох країнах ЄС до конституцій або регламентів включені положення, які запобігають надмірній законотворчій активності депутатів. Зокрема, за загальною практикою уряд наділений виключним правом внесення на розгляд парламенту певних законопроектів, насамперед – проекту закону про державний бюджет та змін до нього (Болгарія, Естонія, Іспанія, Німеччина, Португалія, Франція, Чехія та ряд інших країн), а також проектів міжнародних договорів, що підлягають ратифікації парламентом (практично всі держави-члени ЄС)» [1, с.7].

Виключним правом внесення проекту закону про створення суду, відповідно до положень ст.125 Конституції, наділено Президента України як гаранта дотримання Конституції України, прав і свобод людини та громадянина. В даному випадку можна спостерігати також використання законодавцем правового привілею як інструменту за допомогою якого суб'єкт наділяється виключним правом з огляду на його роль в системі органів влади.

Безперечним є також використання правового привілею у внесенні проектів резолюцій, декларацій, звернень, заяв, яким наділено виключно народних депутатів, а відповідно обмежено Президента України та Кабінет Міністрів України. Оскільки резолюції, декларації, звернення, заяви є актами у прийнятті яких знаходить вияв представницький характер Верховної Ради України.

Дослідження місця та ролі правових стимулів та обмежень у механізмі правового регулювання відіграє важливу роль у з'ясуванні, як вони впливають на суспільні відносини. Це відбувається, перш за все, тому що правові стимули та обмеження є основними інструментами, що відображають суть правового регулювання та відповідають основним потребам суспільства. У механізмі правового регулювання вони проявляються через функції, що спрямовані на вплив на суспільні відносини на різних етапах цього механізму. Разом з іншими елементами механізму правового регулювання правові стимули та обмеження не лише враховують інтереси суб'єктів права, але й підвищують ефективність правового регулювання взагалі.

Список використаних джерел

1. Ковриженко Д. Правове регулювання законодавчого процесу: досвід країн ЄС та пропозиції для України. Лабораторія законодавчих ініціатив. 2011. 63 с. URL: https://parlament.org.ua/upload/docs/Legislative_process_.pdf
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Красовська В. Г. Дія правових стимулів та обмежень в механізмі правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 1. С. 55–60.
4. Плакса В. І. Проблемні аспекти визначення поняття «суб'єкт законодавчої ініціативи». *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Публ. упр. та адміністрування*. 2022. Т. 33 (72), № 3. С. 125–129.
5. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>

Ключові слова: правові стимули, правові обмеження, правові привілеї, право законодавчої ініціативи

Keywords: legal incentives, legal restrictions, legal privileges, the right of legislative initiative